- 99 -

ZİLZÂL SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 99., Nüzûl sıralamasına göre 93., Mufassal sûreler kısmının on üçüncü grubunun beşince ve son sûresi olan Zilzâl sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 8'dir.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Resûlü'ne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

1-3. "Yer dehşetle sarsıldıkça sarsıldığı, yeryüzü ağırlıklarını dışarıya çıkardığı ve insanın: "Buna ne oluyor?" dediği zaman; 4-5. İşte o gün, yer, Rabbinin ona vahyetmesiyle kendi haberlerini anlatır. 6. O gün insanlar işlerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük dönerler. 7. Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. 8. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür."

Mekkî diyenler olsa da Medine'de nâzil olduğu daha kuvvetli olan Zelzele, Zilzâl, Câmia gibi isimleri olan, Rasulullah efendimizin dilinde Kur'an'ın yarısına muadil sûre diye tavsif edilmiş bir sûreyle karşı karşıyayız. Kur'an-ı Kerim'in doksan dokuzuncu sûresidir. Nisâ sûresinden sonra nazil olmuştur. Sekiz âyettir. Fasılası he, mim ve elif harfleridir. Sûrenin nüzûl yeri hakkındaki rivayetlerin bazıları sûrenin Mekkî, bazıları da Medenî olduğunu belirtir. İfade ve üslûbu, ele aldığı mevzûları hususunda Mekkî olduğuna nispet edilmiştir. Mus-haflar'da ise Medenî olarak gösterilmiştir. Ebû Sâid el-Hudrî'den gelen bir hadis sûrenin Medenî olduğu görüşünü kuvvetlendirmektedir:

Kıyametin zuhuru esnasında ve kıyamet sonrası Mahşer ye-rinde zuhur edecek korkunç olayları en veciz ve dehşetengiz ifadeler-le anlatan bir sûre. Daha sonra hayır ya da şer zerre ağırlığınca da ol-sa tüm amellerin değerlendirileceğini ve insanın mutlaka bu amelle-rinin karşılığını göreceğini anlatan bir sûre. Allah'ın Resûlü bu sûreye "Fazzatü'l Câmia" ismini verir. Çünkü zerre ağırlığınca da olsa şer ve hayır tüm amelleri, her şeyi sinesinde toplayan en veciz sûredir bu sûre.

İbn Ebî Hâtim, Ebû Saîd Hudrî'den nakletmiştir: "Her kim zerre miktarı hayır işlerse onu görecekler. Her kim de zerre miktarı bir şer işlerse onu görecektir" (7-8) âyetleri ile ilgili olarak Rasûlullah (s.a.s)'a şöyle demiştir: "Ya Rasûlullah, kendi amellerimi görecek miyim?" Al-lah Rasûlü şöyle buyurmuştur: "Evet!" Ben şöyle dedim: "Ben mahvoldum." Allah Rasûlü (s.a.s): "Sevin, ya Ebû Said. Çünkü Yaptığın her salih amele on sevap verilecektir" buyurdu. Bu hadis sûrenin Medenî olduğuna delil teşkil eder. Çünkü Ebû Said Hudrî Ensar'dandı. Ayrıca Uhud'dan sonra baliğ olmuş olduğu için bu rivayet, bu âyetin, dolayısıyla sûrenin Medine'de nâzil olduğunu te'yid etmektedir.

"Deprem, arka arkaya gelen şiddetli sarsıntı" demek olan Zil-zâl, sûrenin ilk âyetinde geçer ve sûre adım buradan alır. Sûrenin isimleri "Zelzele" ve "Zilzâl"dir. "Yer sarsıldıkça sarsıldığı zaman." (1).
Sûre ilk âyetiyle birlikte kıyametten sahneler sunuyor, selim akıl sa-hiplerine. İbn Abbas bu âyet hakkında der ki: Yani "dibinden oynayıp hareket ettiğinde." Kur'an'ın bir başka yerinde şöyle buyurulur o an için: "Ey insanlar, Rabbinizden korkun. Doğrusu kıyamet saatinin sar-sıntısı büyük bir şeydir." (Hacc,1).

Kıyametin kopmasından, insanların yeniden dirilip hesap ver-mesinden, herkesin -iyi ya da kötü- ettiğini bulacağından bahseden sûrenin ikinci ayeti ise yine "yer"le ilgili ve insanı bütün benliğiyle doğ-rudan etkileyen bir üsluba sahiptir: "Toprak ağırlıklarını dışarı çıkar-dığı zaman" (2). Bir başka âyette de şöyle buyurulmaktadır: "Yer dü-zeltildiği zaman. İçinde olanları dışarı atıp boşaldığı an" (İnşikak, 3-4).

Yerin ağırlıklarını dışarı çıkarması birkaç şekilde tefsir edilmiş-tir: 1) İçindeki hazineleri dışarı çıkarır. İnsanların dünyada her yönüyle ihtiyaç duyduğu ve "hırs ekol"ünü oluşturan altın, gümüş, mücevherat vb. şeyler dışarı çıkarlar ve şimdi bu şeyler onların hiçbir işlerine ya-ramamaktadırlar. Tersine onların azabına sebep olacaktır. 2) Kabirlerdeki ölüler dirilir. Bu anlamda "ba's" denilen dirilme zamanı söz konusudur. Ölmüş olan insanları nerede ve hangi halde bulunurlarsa bulunsunlar, hepsi yeraltından dışarıya atılacaklardır. Bir sonraki âyet, onların o an cisimlerinin bütün parçalarının yeniden bir araya getirile-rek dünyadaki ilk şekilleri gibi diriltileceklerine delâlet etmektedir. Çünkü eğer böyle olmayacaksa onlar, "bu yeryüzüne ne oluyor?" sözünü nasıl söyleyecekler? 3) Ölü insanları dışarı atmakla yetinmeyecek, ayrıca insanın dünyada iken işlediği ve kendisine şehadet edecek olan fiiller ve sözlerinde hepsini dışarıya atacaktır. 4) Yeraltındaki ma-denler, gazlar, yanar durumda olan lavlar da dışarı fırlar. Bu ise hakiki kıyameti sahneye koyar.

"İnsan "ne oluyor buna!" dediği zaman." (3) Yeryüzünde rahat ve kararlı olarak sakin ve sabit yaşarken sonra meydana gelen duru-mu, garip karşılayarak der ki: Durum değişmiş ve yeryüzü harekete geçmiştir. Sonra yeryüzü karnında bulunan yenilerden ve eskilerden ölüleri dışarı atar. O zaman insanlar onun durumunu garip karşılarlar. Yerler, bir başka yerle, gökler, bir başka gökle değiştirilir. Buradaki in-san herhangi bir insan olabilir, çünkü tekrar diriltildiğinde ilk sözü, "ne oluyor?" olacak. Sonra anlayacak ki, "kıyamet günü"dür. İnsandan kasıt, âhireti inkâr eden insan da olabilir. Çünkü onun imkansız zannettiği şey önüne getirilecek, onu görecek ve hayret içinde kalacaktır. Ehl-i imanın bu olay karşısındaki tavrı ise herhangi bir endişe taşıma-yacak mahiyette olacaktır.

Başka bir âyette şöyle buyurulmaktadır! "Kâfirler "Vah bize, bi-zi yattığımız yerden kim kaldırdı?" diyecekler. Mü'minler ise "İşte Rah-man'ın va'dettiği şey budur. Peygamberler gerçekte doğru söylemiş." (Yâsin,52) diyeceklerdir. Fakat bu fark ikinci üfürme ile yeniden diril-melidir. "İşte o gün; o bütün haberlerini anlatacaktır" (4). İmam Ah-med b. Hanbel, Ebû Hureyre'den şu hadisi nakleder: Rasûlullah (a.s) bu âyeti okumuş sonra, "Yeryüzünün haberleri nedir?" demiştir. Orada bulunanlar, "Allah ve Rasûlü en iyisini bilir" demişler de Rasûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur: "Yeryüzünün haberleri her kulun ve cari-yenin üzerinde yapmış olduğu amele şehadet ederek, "şu ve şu amelleri, şu ve şu gün yaptı ", demesidir. İşte onun haberleri bunlardır."

Evet, "Bu esnada yer küre haberlerini insana anlatır. Lisan-ı kal (konuşma dili) ile değil de lisan-ı hal ile başından geçenleri anlatır. Yeryüzünde alışık olunmayan bu halin meydana gelmesi, Rabbi'nin ona başından geçenleri anlatmasına dair emir vermesi sebebiyledir. Cenab-ı Allah macerasını anlatması

için yere tekvinî emir verir. Kâi-natta meydana gelen her şey Allah'ın tekvinî emrine dayanacaklar-dır. Allah kimin ne yaptığını şüphesiz bilir. Ama âhirette mahkeme ku-rulduğu zaman Allah eğer bir kimseye ceza verecekse, adaletinin bü-tün şartlarının gereğini yerine getirir. Rabbu'l-Âlemin'in mahkemesin-de her suçlunun itiraz edemeyeceği şekilde eksiksiz şehadetler göre-ceği kesindir. Birincisi, "Kiramen Kâtibin" meleklerinin her zaman, her ameli kaydettikleri defterdir. (Gâf,17-18; İnfitâr,10-12). Amel defterleri ellerine verilecektir. Onlara şöyle denilecektir: "Hayatta yaptıklarını oku. Hesabın için bu sana yeter" (İsrâ,14). "İnsan onu okuduğunda kaydedilmemiş en ufak ve en büyük şey kalmadığına hayret edecek-tir" (Kehf,19).

İkincisi ise, insanın organlarının dile gelmeleridir: "Dilleri, elleri ve ayaklarının yapmış olduklarından dolayı aleyhlerinde şahitlik ede-ceği bir günde..." (Nur,24). İnsanlar bu durum karşısında hayret içinde kalacak ve azalarına, "Sizler bana karşı nasıl şahitlik yaparsınız?" diyeceklerdir. Azalarsa, Bu gün Allah'ın emridir, her şey konuşmaktadır ve biz de O'nun emriyle konuşmaktayız" diyeceklerdir (Fussilet, 20-22). O gün de o kadar kat'i, açık ve kesin ispatlar yapılacak ki, insanın inkar etmesine ve mazeret ile sürmesine mahal kalmayacaktır. "O, (kâfirlerin) konuşamayacağı bir gündür. Onlara izin bile veril-mez ki (sözde) mazeretlerini beyan etsinler" (Mürselât,35-36). Bugünde her şey konuşacaktır. "Çünkü Rabbin ona vahyetmiştir" (5).

Rabbü'l-Âlemin, arza söylemesini süratle emr-ü telkin etmiştir de o sebeple arz o haberleri anlatır. Keşşâf'ta der ki: Arz'ın anlatması mecazdır. Yani Allah Teâlâ arz'da öyle yeni haller, oluşlar meydana getirir ki, onlar lisan ile anlatma makamına çıkarlar. Hatta, "ne oluyor buna" diyenler o duruma bakarlar da onun ne için zelzeleye tutuldu-ğunu ve ne için ölüleri dışarıya attığını bilir. Bu olayların da peygam-berlerin korkuttukları ve sakındırdıkları olaylar olduğunu anlarlar. Bu manaya göre vahiy "kûn feyekûn" (ol der oluverir) gibi yaratıcı olmuş olur.

Bundan başka bir de denilmiştir ki, Allah Teâlâ "arzı" o zaman gerçekten söyletecektir. Rasûlullahtan da rivayet olunmuştur ki, her-kese karşı üzerinde ne amel yaptığına şahitlik edecektir. Arz'a vahiy, onun hayatı mümkün olan cüzlerine, parçalarına vahiy olarak mülaha-za edilirse bu söylemenin ve vahyin gerçekten nutuk veya hitabet ha-linde haber vermesi ve bildirmesi manasına olarak anlaşılması söz konusudur. Aslında onun ne olduğu o vakit hakikat göz önüne dö-küldüğü zaman anlaşılacaktır. Bunu Allah arza böylece vahyetmiştir.

Akabinde gelen âyet artık hesap gününden bahseder: "O gün insanlar, ayrı ayrı gruplar halinde (İlahi Divana) çıkarlar ki, yaptıkları kendilerine gösterilsin" (6). Yani varmış oldukları yerden insanlar dö-nüp çıkacaklar, kabirlerden durulacak yere, mahşere doğru muhtelif sûrette fırlayacaklar, kimisi yüz

aklığıyla, kimisi yüz karasıyla, kimisi selâmet, kimisi korkular, kimisi dehşetler içinde, kimisi binitli, kimisi yayan, kimisi zincirlerle bağlı; hasılı kimisi bahtiyar, kimisi bedbaht, yahut İbn Abbas'tan mervî olduğu üzere her din ve millet sahibi ayrı ayrı olarak kendi önderleri arkasında, yahut her fert ilk yaratılışı gibi tek başına olarak İlahi Divan'a çıkarlar. Kimisi mahşere geldikten son-ra kitabını sağından almış "ashabı yemîn"den olarak Cennet'e gitmek üzere, kimisi de kitabı solundan veya arkasından almış "Ashab-ı şi-mal"den olarak Cehennem'e gitmek üzere mahşerden ayrılacaklar.
Amelleri kendilerine gösterilmek için.

Âyette geçen "eştâtâ" (fırka fırka) çeşitli âyetlerde ve izahında şöyle gösterilebilir: "O gün görülecektir ki, ilk defa yarattığımızda ol-duğu gibi şimdi de sen yapayalnız benim huzurumdasın" (En'âm, 94). "O bize yalnız olarak gelecek" (Meryem,80). "Onların her biri kıyamet günü Allah'ın huzurunda yalnız olarak bulunacak" (Meryem,95). Bir de "Sûr'a üflendiği zaman fevc fevc gelecekler" (Nebe, 18) manasına kullanıldığını görüyoruz. Son olarak, Kur'an'da ne tür insan olursa ol-sun, onlara muhakkak kendi amel defterlerinin verileceğinin açıklandığının bilinmesi gerekir (Hâkka,19-25; İnşikâk,7-10). Bu aşamadan sonra Rabbül-Âlemin şöyle buyuruyor: "Artık kim zerre ağırlığınca hayır yapmışsa onu görür. Ve kim zerre ağırlığınca şer yapmışsa onu görür" (7-8).

Bu âyetlerin nüzûlüyle ilgili olarak şöyle bir rivayet vardır: Said İbn Cübeyr (r.a)'den rivâyet olunmuştur. O der ki, "Yoksula, yetime ve esire O'nun sevgisi için yemek yedirirler" (İnsan,8) âyeti kerimesi nazil olduğu zaman, bazı müslümanlar az bir şey verdikleri zaman bundan dolayı sevap kazanamayacaklarını; diğer bazıları ise, "Allah, cehen-nem ateşini büyük günahlar için va'detmiştir", diyerek, yalan söyle-mek, harama bakmak, gıybet etme vb. gibi küçük günahlardan ötürü kınanmayacaklarını zannediyorlardı. Bunun üzerine Allah, Ârtık kim zerre ağırlığınca hayır yapmışsa onu görür. Ve kim zerre ağırlığınca Şer yapmışsa onu görür" (7-8) âyetlerini inzal buyurdu.

Said b. Cübeyr (r.a) der ki: Allah bu âyeti inzal buyurarak, bir yandan; "az, kısa zamanda çoğa vesile olur" diye Müslümanları az demeden vermeğe teşvik ederken, diğer yandan da, "küçük günahlar kısa zamanda çoğalır, dolayısıyla büyük günahlara dönüşür" diye onları küçük günahları işlemekten sakındırmıştır. Zerre, görülür görül-mez derecede bir şeydir. Güneşin ışığında sezilebilen ince toza da denilir. İbn Abbas'tan mervidir ki, elini toprağa sokmuş, kaldırmış son-ra üflemiş de işte bunlardan her biri bir zerre ölçüsü' demiştir. İkisi az-lıkta benzerdir. Gerçi bizim bir zerre dediğimizin içinde bile bir âlem vardır. Fakat mes'ûliyetin asgari derecesi beşeri hissin alaka kurabile-ceği en küçük ölçü ile ifade edilmiştir. Asıl murat, en cüz'i bir hayır ve şerrin bile Allah'ın katında zayi edilmeyeceğini beyandır.

Bu âyetin salt anlamı şudur: İnsan zerre kadar iyilik veya zerre kadar kötülük yapmışsa, onun amel defterinde kayıtlı olarak buluna-cağı ve insanın onu göreceği doğrudur. Yalnız bu aşamada zerrece yapılan iyilik ve kötülüklerin somut karşılıkları anlaşılmamalıdır. Şöyle ki, Cahiliye hayatı yaşamış olduğu halde iyilik yapan, hayır ve hase-natta bulunan için düşünüldüğü zaman sonuç şu olur: Bu kişi âhiretini kazanamamıştır. Ancak cehennem azabı şiddetli olmayıp hafif olabilir. Kendisini Allah'a teslim etmediği için azaptan kurtulamaz.

Yine mü'mince bir hayat yaşamış olduğu halde yaptığı en küçük bir kötülüğün ona (muttaki mü'mine) uygulanacağı da beklene-mez. Katade, Enes yoluyla Rasûlullah (s.a.s)'tan şu hadisi nakletmiştir: "Allah bir mü'mine zulmetmez. Bu dünyada iyiliklerinin karşılığı olarak onu rızıklandırır. Ahirette de mükafat verir. Kafire iyiliklerinin karşılığını bu dünyada verir. Kıyamet günü onun hesabından iyilik kal-mayacaktır."

Kısacası, Kur'an-ı Kerim'in çeşitli âyetlerinde geçtiği şekliyle kâfir, müşrik ve münafıkların iyi sayılan amelleri zayi edilmiştir. Ahiret-te onlara mükâfattan hiçbir pay verilmeyecektir. Kötülüğün cezası ya-pılan kötülük kadar verilecek, buna karşın iyiliğin karşılığı, yaptığın-dan daha fazla verilecektir. Mü'min eğer büyük günahlardan kaçınırsa küçük günahları affedilecektir. Salih mü'minden hafif hesap sorula-caktır. O'nun kötülüklerine göz yumulacaktır. Yaptığı en iyi amellere göre mükafat verilecektir.

Bu âyet insanı önemli bir gerçek hakkında uyarmaktadır. O gerçek şudur: Her küçük iyiliğin bir ağırlığı ve değeri vardır. Aynı şey kötülük için de geçerlidir. Küçük diye bir iyiliği terk et-memeli, yine küçük diye bir kötülük irtikap etmemelidir. Çünkü her iki-si de birikebilir. Bu konuda iki hadis şöyledir: Hiçbir iyiliği hakir gör-meyin, bir kimseye bir kap su bile verseniz veya bir kardeşinizi güler yüze bile karşılasanız."

Müsned-i Ahmed'te, Hz. Abdullah b. Mes'ûd'dan şöyle bir riva-yet vardır: Rasûlullah (s.a.s) buyurdu: "Dikkat edin! Küçük günahlar-dan da sakının, çünkü birikirlerse bir insanı helâk ederler." İşte bu söylenen ve ona benzeyen ağırlıktaki hayır ve şerri o gün sahibi hazır bulur ve cezasını görür. Ve o zaman insan yaptığı şeylerden hiçbiri-sini küçümsemez. İyi veya kötü olsun, "bu önemsizdir, hesap ve tartı-ya gelmez" demez. Vicdanın yaptığı her hareket karşısında ürperir. Bu zerrenin bile o çok hassas terazinin kefelerinden birini ağır bastı-racağını bilerek vicdanen titiz davranır. Bu ölçünün eşi ve benzeri mü'min gönüllerden başka hiçbir yerde görülmüş değildir. Mü'min kalp zerre miktarı hayır ve şer için ürperir. Halbuki dünyada dağlar kadar günah, isyan ve kötülük yaptığı halde hiç kımıldamayan kalpler vardır. Önünde dağ zirvelerinin

hiç kalacağı hayır tepelerini tepip de müteessir olmayanlar vardır. Bu kalpler yeryüzünün çamuruna batmışlardır. Hesap günü yaptıklarının ağırlığı altında ezileceklerdir.

Kıyametin kopmasından, insanların yeniden dirilip amellerinin ortaya serilip hesaptan bahseden sûre yukarıda geçtiği üzere herke-sin iyi ya da kötü ettiğini bulacağından bahisle nihayete erer.

Genel olarak Zilzâl sûresi şu mesajları taşır: 1) Sûrede kıya-met sahnelerinden bir kesit verilmiştir. Gelecekten haber veren bu sû-rede, yer ve insan konu edilir. Yer içindekileri çıkarır. Allah yere vah-yeder ve yer bütün haberlerini ortaya döker. Buna "gaybî haber" ol-ması açısından "şüphesiz iman" gerekir. 2) Yer bütün haberlerini orta-ya döktüğünde, o gün insanların amelleri kendilerine gösterilecektir. Mü'minlerin bu günden Allah'a sığınmaları gereklidir. 3) Yapılan iyilik ve kötülükler küçümsenemez. Çünkü her birinin değeri vardır. Mü'-minler, vicdanın yaptığı her hareket karşısında ürperir, Allah'tan kor-karak titiz davranırlar. Hiçbir hareket karşılıksız kalmayacaktır, Allahu â'lem.

Mukaddime biraz uzunca oldu. Bundan sonra inşallah sûrenin âyetlerini tek tek tanımaya geçebiliriz.

Yer dehşetle sarsıldıkça sarsıldığı zaman. Kıyametin kopuşu esnasında yeryüzünün birbiri ardınca kalpleri yerinden oynatan, yürekleri hoplatan bir sarsıntıyla sallandığı zaman… Yeryüzü sallanıp çalkalandığı zaman... Hani çuvalın içine bir şeyler korsunuz da yerleşsin diye şöyle bir çalkalarsınız ya işte arz da böyle bir çalkalanmayla çalkalandığı zaman… Arzın sallanmasıyla kıyamet gerçeğiyle karşı karşıya geldiğiniz zaman... Her şeyi birbirine vuran, her şeyi mahveden o sarsıntıyla sarsıldığınız zaman... Ondan habersiz, ondan gafil bir hayatın içine gömülmüş bir durumdayken ansızın o sarsıntı beyinlerinizde patladığı zaman…

Bu konu gerçekten çok mühimdir. Ahirete iman konusunu sürekli gündemde tutmak zorundayız. Hem kendimizi hem de çevremizi ahiretle uyarmak zorundayız. Diyelim ki tüm insanlara: “Ey insanlar! Bir gün gelecek şu üstünde yaşadığınız arz, çok şedit bir sarsıntıyla sarsılacak. Şu anda sizi üzerinde barındıran şu yeryüzü bir gün gelecek Rabbini dinleyecek ve bu uysallığını terk edecek. Bir gün gelecek arzınız da, ayınız da, güneşiniz de, yıldızlarınız da, semanız da, arzınız da, malınız mülkünüz de, gücünüz saltanatınız da, paranız servetiniz de her şeyinizle birlikte yok olacaksınız! Yeryüzünün sallanmasıyla başlayan bir süreç sonrası bir gün gelecek, hesap, kitap vermek üzere Allah’ın huzuruna gideceksiniz! Bir gün gelecek bu hayatınız son bulacak!” Peygamberlerin ellerindeki en büyük silahlardan birisi

buydu. Onlar dönemlerinde Allah'ın kullarını bununla uyarmışlardı. Biz de günümüz insanlarını ahiretle korkutmak zorundayız, zelzeleyle uyarmak, hesap, kitapla inzar etmek zorundayız.

Bakın Rahmân olan Rabbimiz merhameti gereği yarın olacakları bu günden haber veriyor. Bize acıdığı için ısrarla uyarıyor bizi. Öyleyse bizler de bu âyetlerle hem kendimizi hem de başkalarını uyaralım. "Yapmayın! Etmeyin! Ey insanlar! Gelin Zilzâl'a kulak verin! Gelin Allah'ın dediği gibi yaşayın! Gelin kendi kendinizi cehenneme atacak bir hayatın adamı olmayın!" diye insanları uyaralım.

Bir atom bombası, bir hidrojen reaktörü, bir tank, bir füze karşısında bir çok devletler savaştan el etek çekip teslim sancağını çekerken, aynı insanları ahiretle uyardığımız zaman bir tek günâhı bile terk etmediklerini görüyoruz. Belki de biz uyarıyı güzel yapmıyoruz da ondandır. Belki de Zilzâl'i anlatamadık bu insanlara. Zilzâl'i tanımayanların Zilzâl'i tanıtmaları mümkün değildir. Öyleyse önce biz kendimiz tanıyalım bu âyetleri. Biz kendimiz inanalım, biz kendimiz uyarılalım bu âyetlerle, ondan sonra da insanları uyaralım inşallah.

İnsanın aklını başından alacak, yüreğini hoplatacak, dağları taşları her şeyi tuz buz edecek o sarsıntıyla yeryüzü sallandığı zaman… Bilelim ki o kıyamet saati ona hazırlıksız olan kimselere ansızın gelecektir. Zira kendileri kıyametin geleceğinden gafil bir şekilde dünyaya dalmış, onu hatırlarından çıkarmış ve böylece lüzumsuz şeylerin peşine takılmış insanlar için elbette kıyamet ansızın gelecektir. Kıyamete inanmayan ve onun hazırlığı içinde Allah için bir hayat yaşamayan insanlar onun kopmasına yakın bir dönemde alâmetler belirdiği zaman bile uyanmayacaklar, o zaman bile oyun ve oynaşlarını sürdüreceklerdir. Onun için şuurları yerinde değilken, haberleri yokken kıyamet gelip onların tepelerinde patlayacaktır. Artık ondan sonra pişman olma ve geriye dönme imkânı da kalmayacaktır.

Kıyametin başlangıcını anlatan bu yeryüzünün sallanması Hac sûresinde de şöyle anlatılır:

"Ey İnsanlar! Rabbinizden sakının; doğrusu kıyamet gününün sarsıntısı büyük şeydir. Kıyameti gören her emzikli kadın emzirdiğini unutur, her hamile kadın çocuğunu düşürür. İnsanları sarhoş gibi görürsün, oysa sarhoş değillerdir, fakat bu sadece Allah'ın azabının çetin olmasındandır."
(Hac 1-2)

Vakıa sûresinde de şöyle buyurulur:

"Ey İnsanlar! Yer sarsıldıkça sarsıldığı, dağlar ufalandıkça ufalanıp da toz duman haline geldiği zaman."
(Vakıa 46)

Arz ağırlıklarını dışarıya çıkarıp attığı zaman. Esgal, erzak, ağırlık, karın yükü anlamlarına gelmektedir. Tıpkı hamile bir kadının karnındakini dışarıya atması gibi yeryüzü de hamlini boşaltıp sinesindekilerin tümünü dışarıya attığı zaman. İnşikâk sûresiyle söyleyecek olursak arz içindekileri boşaltıp tahliye olduğu zaman.

Veya esgal, esrar anlamına gelir. O gün yeryüzü esrarını keşfedecek, sırlarını açacak, esrar perdesini kaldırıp lehte ve aleyhte şe-hadette bulunacak.

Yeryüzü, Hz. Adem (a.s)'dan bu yana sinesine gömülmüş ölüleri kabirlerinden fırlatıp atacak. Sinesindeki tüm cesetleri dışarıya atacak. Bu âyeti duyan kimileri çocuklarına vasiyet ediyorlarmış. Ben öldüğüm zaman beni 150-200 metre toprağın derinliğine gömün diye. Neden? Yarın yeryüzü sallanıp da bağrındakileri dışarıya attığında kendisinin yerin altında kalıp dışarıya atılmaktan, tekrar dirilip hesap kitaptan kurtulmak, sümenaltı olmak için. Herhalde bizde de kimilerinin mezarlarının üzerlerini beş on tonluk mermer yığınlarıyla kaplattırırken aynı endişeyle bu işi yapıyorlar. Yarın yeryüzü sallandığında bu sarsıntıdan kurtulmak ve toprağın altında kalmak için yapıyorlar. Ama kim ne yaparsa yapsın, arz o gün bağrındakilerin tümünü dışarıya atacak ve bundan hiç kimse kurtulamayacaktır. Bakın Nâziât sûresinde bunun hiç de zor olmadığını Rabbimiz şöyle anlatır:
"Zor değil bu olay, bir tek haykırmaya, bir anonsa bakmaktadırlar. Bir de bakmışsın ki hemen uyanırlar."
(Nâziât 13-14)

Bir de yeryüzünün sinesinden atılacak olanlarla alâkalı yerin içindeki hazineleri, defineleri, altınları, gümüşleri dışarıya atacağı da söylenmiş. İnsanların bir ömür boyu uğrunda çırpındıkları, elde etmek için koşturdukları, bunsuz olmaz diyerek kıbleleştirdikleri, tapındıkları şeylerin değersizliği ortaya konulacaktır. O hengamede insanlar onlara yönünü dönüp bakmayacaklar ve bu değersiz şeyler uğrunda ne kötü bir ömür tükettiklerini anlayacaklar. Müslim'de bu hususu anlatan bir hadis var. Ebu Hureyre efendimizin rivâyet ettiği hadislerinde Allah'ın Resûlü bakın şöyle buyurur:

"Yer içindeki ciğerparelerini, altın ve gümüşlerini plaklar halinde dışarıya atar. Sonra katil gelip: "Ben işte şunun için öldürmüştüm," der. Akrabalarını terk eden, sılayı rahmi kesen kişi gelip: "Ben işte bunun için akrabalarımı terk etmiştim," der. Hırsız gelip: "İşte şunun için benim elim kesilmişti," der. Sonra onları terk ederler ve hiçbir şey de almazlar."

İnsanlar o zaman anlayacaklar ki ne boş şeylerin peşinde-lermiş. Para için kulluğu terk edenler, altın ve gümüş için birbirlerini öldürenler, dünyalık elde edeceğim diye akrabalarını terk edenler, daha çok kazanacağım diye çoluk-çocuklarının dini hayatıyla ilgilenecek zaman bulamayanlar, para kazanacağım diye ilim öğrenmeye fırsat bulamayanlar, dükkan tezgah peşinde koştururken Kitap ve Sünnetle tanışma imkânı bulamayanlar, bir ömür boyu dünyanın kölesi olup yiyemeyeceği malları toplayanlar, oturamayacağı evler yaptıranlar, uğrunda çırpındıkları malların, mülklerin, altınların, gümüşlerin değersiz birer emtia olarak her yere atıldığını görünce anlayacaklar bunların değersizliğini. Anlayacaklar ama anlamaz komaz olsunlar. Çünkü zorunlu olarak anladıkları bu dönemin onlara en küçük bir faydası olmayacaktır.

Arz tüm şiddetiyle sarsıldığı ve sinesindekilerin tümünü dışarıya attığı zaman:

Ve insanın: ***"Buna ne oluyor?"*** dediği zaman. İnsan bu manzaralar karşısında dehşete düşüp, korkuya kapılıp hayretle soracak. Ne oluyor? Bu durum nedir? Nedir bu hal? Bana ne oluyor? Ya da bu sakin arza, bu uslu yeryüzüne ne oluyor? der. Allah en iyisini bilir, ama bunu söyleyen Kâfirdir. İnkâr ettiği, reddettiği, gelmez dediği, olmaz dediği bir gerçekle yüz yüze gelince Kâfir hayretinden, dehşetinden böyle diyecek. Ölümünden sonra diriltilirken insanın ilk söyleyeceği söz işte budur.

Yâsîn sûresinde de Rabbimiz bu hususu anlatırken şöyle buyurur:

"Vay halimize! Yattığımız yerden bizi kim kaldırdı?" derler. Onlara: "İşte Rahmân olan Allah'ın vaat ettiği budur, peygamberler doğru söylemişlerdi" denir.
(Yâsîn 52)

Bu sözün birinci bölümü kâfirlere, ikinci bölümü de mü'minlere aittir. Diriltildikleri anda kâfirler, "Eyvah! Bizi kim kaldırdı? Bizi kim uyandırdı bu uykularımızdan? Kim kaçırdı rahatlarımızı? Şöyle ne güzel rahatımız yerindeydi. Unutulup gitmiştik, sümenaltı edilmiştik. Yuh olsun bizi kim kaldırdı böyle?" diyecekler, mü'minler de, bu durumla karşı karşıya geleceklerini bilen, zaten buna iman edip bekleyen mü'-minler de, "İşte Rahmân olan Allah'ın vaadettiği budur, peygamberler doğru söylemişlerdi. Sadık olan Allah'ın elçilerinin haber verdikleri gün işte bu gündür" diyecekler.

O gün, işte o gün, yeryüzü Rabbinin ona vahyetmesiyle kendi haberlerini anlatır. Yeryüzü o gün havadislerini Rabbinin emriyle anlatıp ortaya kor.

Yeryüzü o gün kendi üzerinde gerçekleştirilmiş tüm olayları anlatıverir. Çünkü Rabbi ona bunu emretmiştir, vahyetmiştir, izin vermiştir.

Yeryüzü üzerinde işlenen tüm amelleri, tüm konuşmaları anlatıverir o gün. Üzerinde yapılan her bir işi, her bir sözü aynen ortaya koyuverir. Tüm yapılıp edilenlere şahitlik edecek yeryüzü o gün. Yaptıklarıyla alâkalı kâfirler hakkında şikâyette bulunarak, mü'minler hakkında da teşekkürde bulunarak o gün şahit olduğu her şeyi sayıp dökecek yeryüzü.

İnşikâk'ta anlatıldığı gibi yeryüzü Rabbini dinleyecek:

"Ve yeryüzü Rabbine boyun eğdiği zaman ki yeryüzü boyun eğecektir. Ona yakışan da budur."
(İnşikâk 5)

Yeryüzü Rabbine kulak verip dinleyecek. Zaten ona yaraşan da budur. Nitekim daha önce de dinlemişti yeryüzü Rabbini. Önceden gökle yer bitişikti de insanın imtihanı için, imtihan salonu oluşması için Allah onlara ayrılın dedi, onlar da Rablerini dinleyerek ayrılıverdiler. Yine zimamları, gemleri elinde olan Rableri bir zamanlar onlara isteyerek ya da istemeyerek bana kulluğa gelin buyurmuştu da, her ikisi de, "isteyerek geldik Allah'ım" demişlerdi. İşte şimdi de yeryüzünde insanların imtihanlarının bitip de imtihan sonuçlarının okunma dönemine geçildiğinde bu imtihanda yeryüzü şehadette bulunarak Rabbini dinleyecek. Rabbinin emriyle üzerindekilerin yaptıklarının tümünü anlatacak.

Arz şahitlerden sadece bir tanesidir. Bunun dışında da şahitlerden söz edilir Kuran-ı Kerîm'de. Meselâ bakın Fussilet sûresinde bir âyet-i kerîmede şöyle buyurulur:

"Siz kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin aleyhinizde şahitlik edeceklerinden gizlenmiyor, kötülükten sakınmıyordunuz. Fakat yaptıklarınızdan bir çoğunu Allah'ın bilemeyeceğini zannediyordunuz. İşte Rabbiniz hakkında beslediğiniz bu zannınız sizi helâk etti de zarara uğrayanlardan oldunuz."
(Fussilet 22-23)

"Ey insanlar sizler dünyada iken Rabbiniz hakkında kötü zan içindeydiniz. Bu yapıp ettiklerinizden Allah'ın haberdar olmadığını zannediyordunuz. Kimsenin sizi görmediğini zannediyordunuz. Yaptıklarınızın gizli kalacağına inanıyordunuz. Âzâlarınızın aleyhinizde şahitlik etmeyeceğini düşünüyor ve cesurca günâhlar işliyordunuz. Dünyada o çirkin işleri yaparken bu şahitleri hiç hesaba katmıyordu-nuz. Bu yaptıklarınızı âzâlarınızdan gizleme

gereği duymuyordunuz. Çünkü bu âzâlarınızın aleyhinizde şahitlik yapacaklarını hiç ummuyor-dunuz.

Sizler dünyada günâhların peşine düşerken rezil oluruz korkusuyla köşe bucak kaçıyor, insanlardan tenhâlârı tercih ediyordunuz. Ama kendi uzuvlarınızı hiç hesaba katmıyordunuz. Bu yaptıklarınızı onlardan gizleme gereği duymuyordunuz. Bir de esasen Rabbiniz konusunda da çok kötü bir zan taşıyordunuz. Sizi her an kontrol eden, yaptığınız her şeyden her an haberdar olan Rabbinizin yaptıklarınızdan gafil olduğunu zannediyordunuz. İşte Rabbiniz hakkındaki bu kötü zannınız sizi helâke sürükledi de zarara uğrayanlardan oldunuz. Küfrün temeli işte buna dayanmaktadır. Kâfir, Allah'ı tanımadığı için kâfir olmaktadır. Tabiat dedikleri, toplum dedikleri hep Allah'tır aslında. Ama bir türlü adını koyamıyorlar ve olmayan şeye inandıklarını iddia etmeye çalışıyorlar. Hem âzâları, hem yeryüzü, onların yaptıklarına şahitlik yapacaktır.

Bakın Allah'ın Resûlü bir hadislerinde bu hususu anlatırken şöyle buyurur:

"Ey insanlar! Kendinizi yeryüzünden sakının! Çünkü o sizin ananızdır. Onun üzerinde yaşayan hiçbir kimse yoktur ki hayır ya da şer ne yapmışsa yeryüzü onu mutlaka haber verecektir."
(İbni Kesir 4/576)

Yine Tirmizi'nin Ebu Hureyre efendimizden rivâyet ettikleri başka bir hadislerinde, Allah'ın Resûlü kendisine yerin vereceği haberler nelerdir ey Allah'ın Resûlü diye soranlara şöyle buyurdu:

"Yerin vereceği haberler her erkek ve kadın hakkın-da şurada şunu yapmıştı, burada bunu yapmıştı ya Rabbi diyerek onların yaptıklarını haber vermesidir."
(Tirmizi 5/416)

Veya yeryüzünde daha önce yapılanlar, konuşulanlar, ameller, eylemler bir daha yaşanılarak gözler önüne getirilir. Aynen bir daha yaşanılarak şahitlik ortaya konulur. Bunu önceleri anlamak anlatmak gerçekten zordu, ama şu anda video, kamera vs. gibi araçlarla önceki yaşanmışların bir daha görüntülenmesinin çok kolay olduğunu anlayabiliyoruz.

Aslında Rabbimiz bu tür aracıların şehadetine gerek duymadan da herkesin ne yapıp ettiğini bilmektedir. Ama bu şahitleri konuşturarak Rabbimiz insanların kendi kendilerine suçlarını ispatlamayı murad etmektedir. İnsanların itiraz hakları kalmasın diye Rabbimiz bu şahitleri de konuşturmaktadır.

O gün insanlar işlerinin, amellerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük dönerler. Ya amellerini görmek için ya da amellerinin sonucunun kendilerine gösterilmesi için insanlar grup grup dönerler.

Fahrettin Râzî buradaki "Eştaten" ifadesini dağınık olarak, farklı farklı gruplar halinde, farklı farklı konumlarda insanların mahşer yerine gelecekleri şeklinde tefsir etmiştir. Kimisi binitli, kimisi binitsiz, kimisinin yüzü ak, kimisinin kara, kimisi yürüyerek, kimisi sürünerek, kimisinin ayakları çıplak, kimisi zincirlere vurulmuş vaziyette amellerini görmek, amellerinin sonucuna muttali olmak üzere mahşer yerine getirilecekler.

Veya Nebe' sûresinde de anlatıldığı gibi

"Sura üfürüldüğü gün hepiniz fevç fevç, (bölük bölük) gelirsiniz."
(Nebe' 18)

İnsanlar mahşer yerine fevç fevç dalga dalga gidecekler. Ya da inançlarına göre, yaşadıkları hayatlarına ve amellerine göre gruplaştırılacaklar ve öyle gidecekler. Bunlar biracılar, bunlar zinacılar, bunlar hırsızlar, bunlar homoseksüeller, bunlar fâizciler, bunlar kumarcılar, bunlar Allah'a Allah'ın istediği biçimde kulluk edenler, bunlar Allah'la savaşa tutuşanlar, bunlar Allah'ı Rabb bilenler, bunlar tâğut-lara kulluk edenler, bunlar Adem yolunun yolcuları, bunlar şeytan taraftarları, bunlar İbrahim taraftarları, bunlar Nemrut yolunun yolcuları, bunlar Musâ'nın yoluna tabi olanlar, bunlar Firavun yolundan gidenler, bunlar Muhammed (a.s)'e tabi olanlar, bunlar Ebu Cehillerin izini takip edenler, bunlar Kur'an'a inanalar, bunlar Kur'an'ı reddeden demokratlar, bunlar Müslümanlar, bunlar ateistler, bunlar Allah yasalarını beğenmeyenler, bunlar kendi yasalarının hâkimiyeti adına Allah yasalarına geçit vermeyenler, bunlar Allah dostları, bunlar Allah düşmanları diye insanlar gruplaştırılacak. Tıpkı Vakıa sûresinin ifade ettiği gibi:

"O zaman siz de üç sınıf olursunuz. İyi işler işlediklerini belirtmek için, amel defterleri sağdan verilenler; ne mutlu o sağcılara!Kötülük işlediklerini belirtmek üzere, amel defterleri soldan verilenler; ne yazık o solculara! İyilik işlemekte önde olanlar, karşılıklarını almakta da önde olanlardır."
(Vakıa 711)

İsrâ'da da herkesin imamlarıyla, önderleriyle, liderleriyle, tabi olup yolundan gittikleriyle birlikte çağrılacakları, kim kiminle beraberse, kimin yolu, kimin ameli kime uygunsa, kim kimin yolundan gidiyorsa onlarla birlikte çağrılacakları anlatılıyordu:

"O gün bütün insanları önderleriyle beraber çağırırız. O gün kitabı sağından verilenler, işte onlar kitaplarını okurlar. Onlara kıl kadar haksızlık edilmez."
(İsrâ 71)

Burada şöyle bir tespit yapalım ve bu gruplamaları şöyle düşleyelim: İnsanlar yaşadıkları hayatlarına, imanlarına, düşüncelerine, amellerine göre gruplar oluşturmuşlar. Mutlaka bu gruplardan birinde Peygamberimiz var. Tabi diğer peygamberler de bir grup oluşturmuşlardır. Çünkü hadisler öyle anlatıyor. Hadislerden anladığımıza göre her peygamber kendi inananlarıyla bir grup oluşturup hesap yerine gidecek. Öyleyse bu gruplardan birinde Resûlü Ekrem efendimiz varsa acaba gruplama kriteri nedir? Acaba biz nerdeyiz? Kendi yerimizin neresi olduğunu düşünelim. Acaba bizim grubumuz bunlardan hangisi? Çünkü eğer peygamber safında, peygamber sınıfında yer almamışşak, o zaman onun gittiği yere gitme ihtimalimiz çok az, çok zor.

Meselâ insanları saç tıraş modeline göre gruplandırsak, saç tıraş modeli peygamberinkine benzeyenler şu tarafa, benzemeyenler bu tarafa dense. Veya kılık-kıyafet modeli peygamberinkine benzeyenler şu tarafa, benzemeyenler bu tarafa dense, mala bakışı, kazan-ma, harcama anlayışı, malla, mülkle ilişkisi peygamberinkine benzeyenler şu tarafa, benzemeyenler bu tarafa, hanımıyla, çocuklarıyla ilişkisi peygamberinkine benzeyenler şu tarafa, benzemeyenler bu tarafa, gece hayatı, ikram anlayışı, ev tefrişi, sofrası, sabah kahvaltı anlayışı peygamberinkine benzeyenler bu tarafa, benzemeyenler bu tarafa, namazı, orucu, zikri, fikri, tesbihi, cihadı, tebliği peygamberinkine benzeyenler bu tarafa, benzemeyenler şu tarafa diye insanların bir tasnife, bir gruplaşmaya tabi tutulduğunu düşünüyor ve bunları kendi kendime sordukça kahroluyor, imbikledikçe mahvoluyorum. Düşündükçe ümitlerim tükeniyor, iştahım kaçıyor. Böyle bir sınıflandırmada peygamber safında yer alabileceğime güvenemiyorum.

Fakat ben bunları düşünürken, bunları kendime sorarak kendi kendimi yargılamaya çalışırken, acaba peygamberin safında yer alabilir miyim diye kendi kendimi sorgulamaya çalışırken şeytan bana şöyle bir can simidi uzatıyor. Bana diyor ki: "Bırak bu işleri sen bunlar, amelî hayattır. Bunlar amelin konusudur. Kahvaltının biçimiymiş, kılık-kıyafetmiş, yemek anlayışıymış, saç modeliymiş, sakallı ya da sakalsızmış bırak sen bunları. O konularda zaten serbestsin sen. Yani bu din onlara da karışacak değil ya canım?" dedikten sonra, elbette o gün insanlar dinin temelini teşkil eden namaza göre gruplandırılırlar diye bir can simidi uzatıyor sanki.

Oysa ben şunu önceden bilmeli ve sevinmemeliymişim. Allah kitabında buyurur ki, "Şeytan insanı böyle yarı yolda bırakıverir, rezil ediverir, perişan

ediverir. Bedir'de öyle yapmıştı alçak müşriklere. Onları tahrik edip Bedir'e kadar gelmiş ve orada Rasulullah'ın ordusunun içinde Cibril'i görünce: "Bu orduyla savaşılmaz! Bu ordunun karşısında dayanılmaz!" diyerek kaçıp gitmiş ve müşrikleri yalnız bırakmıştı. İşte bunu bilmeden ben sevinirken, insanlar namazlarına göre gruplaştırılacak diye avunurken, korkunç bir kabus üzerime çöküyor ve: "Eyvah diyorum eyvah! Benim namazım nere, peygamberin namazı nere? Benim namazım kim? Rasulullah'ın namazı kim? Benim orucum kim, Rasulullah'ın orucu kim? "

Öyleyse ne yapacağız? Başka çaremiz yok peygamberin gittiği yere gidebilmek için. Peygamberin safında yer almaya çalışacağız. Nasıl? Birim birim, birer birer, tek tek peygambere benzemeye çalışacağız, peygambere benzeyen taraflarımızı çoğaltmaya çalışacağız. Tabii peygambere benzeyen yanlarımızı çoğaltabilmek için de önce peygamberi, onun hayatını tanımaya çalışacağız. Değilse yarın: "Keş-ke peygamberle birlik bir yol tutabilseydim! Keşke yolumu peygambere çıkarabilseydim! Keşke peygamberin Sünnetini tanıyıp onun gibi olmaya çalışsaydım! Keşke böylece onun fevcine, onun dalgasına kapılıp onun gittiği yere gidebilseydim" diyerek pişman olanlardan oluruz Allah korusun.

Evet âyet-i kerîmesinde Rabbimiz böyle gruplar halinde insanların amellerini görmek üzere Mahşere geleceklerini anlatıyor. Ya da buradaki "Eştaten" ifadesi Kehf sûresinde anlatıldığı gibi tek başına, yapayalnız ve yardımcısız olarak gelecekler anlamınadır.

"Dizi dizi Rabbine sunulduklarında onlara: "An-dolsun ki, sizi ilk defa yarattığımız gibi Bize geldiniz. Sizi bir yere toplamak için söz vermediğimizi iddia etmiştiniz değil mi?" denir."
(Kehf 48)

Bu âyet-i kerîmesinde Rabbimiz buyuruyor ki, "Ey kullarım, ilk yaratıldığınız gibi bize geldiniz. Sizi ilk yarattığımız biçimde bizim huzurumuza geldiniz." İnsanlar ilk yaratıldıkları gibi Allah huzuruna geliyorlar. "Çırılçıplak, güçsüz, kuvvetsiz, malsız,mülksüz, akılsız, bilgisiz, evsiz, barksız ilk yarattığım gündeki gibi huzuruma geldiniz. Ne malınız var, ne mülkünüz, ne bilginiz var, ne aklınız, ne bağınız var, ne bahçeniz, ne atınız var, ne arabanız, ne hocalığınız var, ne hacılığınız, ne diplomanız var, ne doktoranız. Ne dostunuz var, ne yardımcınız. Tıpkı sizi dünyaya ilk getirdiğim gibi huzuruma geldiniz" buyuruyor. Yine En'âm sûresinde de bu konu anlatılırken şöyle buyurulur:

"Onlara: "Andolsun ki, siz ilk defa yarattığımız gibi size verdiklerimizi ardınızda bırakarak bize birer birer geldiniz; içinizde Allah'ın ortakları olduğunu sandığınız şefaatçilerinizi beraber görmüyoruz. Andolsun ki

aranızdaki bağlar kopmuş, ortak sandıklarınız sizden ayrılmışlardır" denecek."

(En'âm 94)

Daha önce dünyaya ilk geldiğiniz zaman nasıl yalnızsanız, şu anda da bize yalnız geliyorsunuz. Dünyaya geldiğiniz günü bir düşünün. Yalnızdınız, yapayalnızdınız. Gücünüz yoktu, kuvvetiniz yoktu, imkânınız yoktu, saltanatınız yoktu, paranız, pulunuz, bilginiz, çevreniz, krediniz, makamınız, mansıbınız hiçbir şeyiniz yoktu. Aciz, güçsüz, kuvvetsiz bir bebek olarak dünyaya gelmiştiniz. Bütün bu imkânları size veren Rabbinizi unuttunuz da ona karşı tanrılık iddiasına kalkıştınız. Zannettiniz ki bütün bunları kendiniz kazandınız? Zannettiniz ki hayatın sahibi sizlersiniz. Zannettiniz ki hayatın sahibi kendinizsiniz. Zannettiniz ki size hiç ölüm gelmeyecek ve hesaba çekilmeyeceksiniz. Hayır hayır! Aldandınız, hayatın da, ölümün de sahibi Allah'tı.

Bakın şimdi hayatınızı, gençliğinizi, güzelliğinizi, gücünüzü, saltanatınızı, çevrenizi, paranızı, pulunuzu iktidarınızı arkanızda bırakıyorsunuz. Hani nerede mallarınız? Nerede koltuklarınız? Nerede saltanatınız? Nerede tanrılığınız? Nerede peygamberliğiniz? Hani nerede vahiyleriniz? Nerede kullarınız? Nerede size alkış tutan ve sizin kanunlarınıza itaat eden gönüllü kullarınız? Nerede sizin o gönderdiğiniz vahiylerinizi halka uygulama kavgası veren gönüllü peygamberleriniz? Nerede güvendikleriniz, dayandıklarınız? Nerede size sadâkat yemini yapan yardakçılarınız? Hani niye terk etti onlar sizi? Hani şu sizin şefaatçilerinizi da göremiyoruz. Niye gelmiyorlar sizi bu durumdan kurtarmaya? Hani koltuklarının altına girerek sizi kurtaracaklarına inandığınız için kendilerinden talimatlar alarak uygulamaya çalıştığınız ağabeyleriniz nerede? Hani karşılarında sığınma talebinde bulunduklarınız? Kendilerine dua edip imdadınıza çağırdıklarınız nerede? Onları da göremiyoruz denecek.

İnsanlar öldükleri, gömüldükleri yeryüzünün her bir bölgesinden amellerini görmek üzere gelecekler.

Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür. Zerre kadar küçük de olsa, az da olsa Allah kimsenin amellerinden gafil değildir. Allah yapılan amellerin tümünden haberdardır. Zerre kadar da olsa kimsenin amelini Allah zayi etmeyecektir Rabbimiz. Çünkü o gün adalet günüdür. Adaletin ve hakkın ikâme edildiği gündür. O gün hiç kimseye haksızlık yoktur. Ya-ni o gün hiç kimseye, hiçbir varlığa en küçük bir adaletsizlik ve zulüm yapılmayacaktır. Ne dünyada hesabını, kitabını bugün için yapıp da Allah'ın istediği kulluğu yaşamak için çalışıp çabalayan birinin hakkını alamaması gibi, mükâfatını elde edememesi biçiminde bir adaletsizlik, ne yaptıklarının karşılığını tam olarak alamama, yani bir kısım haklarının zayi

olması gibi bir adaletsizlik olmadığı gibi, ne de kişinin hak etmediği halde haksız yere cezalandırılması biçiminde bir haksızlık da olmayacaktır.

Yani ne yapmadıklarından ötürü birinin mükâfatlandırılması, ne de hak etmediği halde haksız yere cezalandırılması biçiminde bir adaletsizlik yoktur o gün. Cezalandırılması gerekirken hak ettiği bu cezadan kurtulması cehenneme gitmesi gerekirken yanlışlıkla cennete gitmesi, cennete gitmesi gereken birinin de yapmadığı şeyler kendisine isnat edilerek haksız yere cehenneme gitmesi türünde bir zulüm olmayacak. Ya da hiç kimseye hak ettiği cezadan daha fazlasını yüklemek biçiminde veya yanlışlıkla birinin günâhının bir başkasına yüklenmesi, yani birinin yerine başkasının cehenneme gitmesi gibi hiçbir adaletsizlik olmayacaktır. O yüce mahkemede böyle bir adaletsizlik yoktur. Herkese yaptıklarının karşılığı tastamam verilecektir.

Evet, kim zerre miktarı hayır işlerse onun karşılığını, kim de zerre miktarı şer işlerse onun karşılığını görecektir

İnsanın aklına şöyle bir soru gelebilir. Allah, insanların şer ve kötülük yapmalarına izin vermeseydi, onların hepsini kendisine inanan, taat ve iyilikte bulunan kimseler yapsaydı, daha iyi olmaz mıydı? Allah, böyle yapsaydı, insanın arıdan veya herhangi bir hayvandan farkı kalmazdı. Arı, Allah'ın nefsine (canına) koyduğu bir ilham (güdü) ile baldan başkasını yapamaz. Onun ne aklı ne de hür bir iradesi vardır. Fakat Allah, insana akıl, şuur, bilgi edinme ve irade özellikleri olan bir ruh (nefs-i nâtıka) vererek onu hayvanlardan üstün kılmış ve yeryüzünde halifesi yapmıştır. İyilik ve hayrın kıymeti zorlayarak değil, şuur ve serbest bir irade ile yapılmasındadır. Şuursuz ve serbest bir ihtiyar ile yapılmayan iyiliğin kıymeti yoktur. "Eğer Rabbim dileseydi, yeryüzünde bulunan bütün insanların hepsi iman ederlerdi" (Yûnus, 10/99). Allah böyle yapsaydı, insanların akıllarını kullanarak, vicdanlarına tabi olarak serbest iradeleriyle hürriyet içinde iman ve hayrı seçmeselerdi, imanın küfre karşı ne değeri olurdu; küfür ve şer olmasaydı irade ve istekle iman ve hayır uğrunda çekilen meşakkatin ne kıymeti kalırdı? Küfrün bilfiil varlığı olmasa idi iman ve kelimetullah nasıl bu kadar yüce ve değerli olurdu. Her şeyin kıymeti zıddı ile bilinir:

Meselâ eğer Nuh (a.s) kavminin küfrü olmasaydı elbette Tufân mucizesi, meydana gelmezdi ve diğer peygamberlere iman etmeyen kavimlerde helâk âyetleri kendini göstermezdi. Helâk mucizeleri ile helâk olan milletler apaçık delilleri gördükten sonra helâk olmuştur. Hayatta kalan da apaçık beyyineyi gördükten sonra iman ettiği için hayat bulmuştur. Ta ki helâk olan apaçık bir delili gördükten sonra helak olsun. Hayat bulan da apaçık bir delili görüp anladıktan sonra hayatta kalsın" (Enfâl, 42). "De ki hak Rabbindendir. O halde isteyen inansın, isteyen küfretsin..." (Kehf, 29).

Şerri yaratmak şer değildir. Fakat şerri kazanıp şer ile vasıf-lanmak şerdir. İnsan aklını kullanarak iradesini şerre yöneltip kudretini buna sarf ederse, Allah da bunu yaratır. Her şey, Allah'ın dileyip yaratmasıyla vukua geldiği için, kulun iradesini yöneltip kudretini sarf ederek işlediği işi de sırf husûle gelmesi ve imtihanın tahakkuk etmesi için yaratır. Ancak biz kendi irademizle şerri kazanırız; Allah da bizim irade ve seçimimize göre o şerri yaratır. Ancak Allah'ın şerre yardımı ve rızası yoktur. Yaratıklardaki hayır ve şer yönünden mümkün olan durum beştir.

1- Sırf hayır, 2- Hayır tarafı galip ve fazla, 3- Hayır ve şer ta-rafları eşit, 4- Sırf şer, 5- Şerri hayrından fazla ve çok olandır. Yüce Allah'ın yapın, diye emrettikleri ya sırf hayır veya hayır tarafı fazla olandır. Allah'ın nehyettiği menhiyat (yasakladığı şeyler) sırf şer veya şer tarafı fazla olan şeylerdir. İman sırf hayır; küfür ise sırf şerdir.

Kulların ihtiyarî işlerinden başka, mikrop, zararlı böcekler, yır-tıcı hayvanlar, deprem, sel gibi bize şer gibi görünen eşya ve olaylara gelince; bunların hayırları şerlerinden fazladır. Kulların işleri hariç, kendisinde hiçbir hayır bulunmayan sırf şer, şerri hayrından fazla olan ve hayrı şerrine eşit olan şeylerin yaratılması Allah'ın hikmetine aykı-rıdır. Melekler, "Biz seni hamdinle tesbih ve takdis edip dururken ora-da (yeryüzünde) fesatlık çıkaracak ve kanlar dökecek kimse mi yara-tacaksın?" (Bakara, 30) diyerek Allah'ın yeryüzünde insanı yaratmasına -bundaki hayrı bilmedikleri ve şer olacağını zannettikleri için- itiraz etmişlerdi. Allah bundaki hayrı bildiği için onlara, "Sizin bilmediklerinizi her halde ben bilirim" (Bakara, 30) sözüyle cevap vermişti. Bazen insan bir şeyi hayırlı bulmayıp şer zanneder. Fakat Allah kula terbiye olması, aklını başına alması için musibet verir; günahlarının affedilmesi veya bir kısmından vazgeçilmesi ve ecirler kazanması için hastalık verir: "Olur ki bu şey hoşunuza gitmezken, o sizin için hayırlı olur. Bu şeyi de sevip istediğiniz halde o da hakkınızda şer olur" (Bakara, 216). Allah çok defa bize şer suretinde görünen sıkıntı ve musibetleri hayra vesile olması ve bir başlangıç olması için yaratır.

Eşya ve olayların mahiyet ve kıymetleri zıtları ile anlaşılır. Hastalık olmazsa sıhhatin, cehalet olmazsa ilmin kıymeti anlaşılamaz-dı. Yağmur ve karın yağmasında, rüzgârların esmesinde, insanlara zararlı mikrop ve hayvanların yaratılmasında görülen cüz'i şerler, bun-ların hayır ve faydaları yanında yok gibidir. İnsan için dünyanın lezzet-leri yemek, içmek, nikah, mal, mülk, makam ve mevkidir. İnsanların başına gelen elem ve acıların pek çoğu bunlardan dolayıdır. Bunlar, sabredilerek meşru yollardan elde edildiğinde ve hukuklarına riâyet olunduğunda şerleri hayra tebeddül eder. Elem, acı ve meşakkatler olmasaydı, ilim, şecaat, zühd, takva, iffet, cömertlik, sabır ve ihsan

gi-bi imanî kemaller ele geçmezdi. Şer gibi telakki ettiğimiz ve yaratılış-larındaki hikmeti anlayamadığımız pek çok şeylerde ince hayırlar vardır. Ellerinde olmadan insanların başlarına gelen nice belâ ve mu-sibetler, yaptıkları kötülüklerin bir kısmına, ahiretteki verilecek tam karşılıklarından ayrı olarak bu dünyada da ceza ve azap terettüp ettiği için yaratılırlar: "Başınıza gelen her musîbet, kendi ellerinizle işleyip kazandığınız günahlar yüzündendir. Bununla beraber, Allah bir çoğu-nu da affeder" (Şurâ, 31)

Yüce Allah'ın âhirette kâfirler ve günahkârlara vereceği ceza-lar da adalet ve hayırdır. Çünkü cezalar lâyık olan ve hak eden ma-hallerine verir. Cezayı hak eden ve buna lâyık olan kimselere verilen cezalar bu kimselere nispetle şerdir. Çünkü kendilerine acı ve sıkıntı verir. Eski İran'da Mecusiler ve zındıklar "Alemdeki bütün hayırları ya-ratan âlemin tanrısı Hürmüz (Ahura Mazda)dır. Kötülüklerin kaynağı ise Ehrimen (Angra Mainyu) dır" derlerdi. Bunların iddialarına göre, dünyada bu iki kuvvet mutlak hakimiyeti sağlamak için sürekli müca-dele halindedirler. Mutezile ise, Allah kötülükleri ve şerleri dilemez. Ancak hayırları murad eder. Kul işlerini gerek hayır olsun gerek şer olsun, kendisi diler kendisi yaratır demişlerdir. Allah'ın irade ve meşiy-yetinin de rıza ve muhabbetiyle aynı anlamda olduğu iddia etmişlerdir.

'Şerr' sözlükte, istenmeyen, arzu edilmeyen, her açıdan kendi-sinden kaçınılan şey demektir. Bunun yanında fesat, bozukluk, kötü-lük, kötü şey, zulüm, cezayı gerektiren iş anlamında da kullanılmak-tadır. Bazen de sıkıntı, belâ ve musîbet mânâsına gelir. 'Şerr'in çoğulu 'şurûr'dur. Şer, her türlü 'hayr'ın ve iyiliğin karşıtıdır. 'Hayır ve şer' ölçüleri, ya mutlak, ya da izâfî (göreceli) olur. Meselâ, akıl, adâlet, iyilik duygusu her zaman mutlak olarak 'hayr'dır. Zulüm, kötülük, adam öldürme gibi şeyler de mutlaka şerdirler. Bazı şeyler bazıları için geçici olarak 'hayr' veya 'şer' olabilir. Meselâ, mal sahibi olmak şer olmadığı halde, bazıları için şer olabilir. Birisi mal ile kötülük veya zulüm yapıyorsa mal o insan için hayır değildir.

Şer, istenmeyen, arzu edilmeyen durumları anlattığı gibi, kötü olan ve insana zararı dokunan şeyleri de ifade etmektedir. Kur'an, akıl etmeyen sağır ve dilsizleri (inkârcıları) yerde debelenen varlıkla-rın en şerlisi saymaktadır (Enfâl, 22, 55). Çünkü onların yaptıkları 'hayr' olmaz, tuttukları yol yanlıştır. Azgınlıkları yüzünden yeryüzünde hep fesat ve şer olmaktadır. Şer, bir yerde insanın kendisine isâbet eden kötülüktür, yani mutsuzluk veya talihsizlik halidir. İnsan sürekli kendine göre iyi şeyleri ister; ancak kendisine bir şer (kötülük) doku-nunca ümitsizliğe düşer. Biraz rahata kavuşunca da nimetin kimden geldiğini unutur, nankörlük yapar. (Fussilet, 49-50)

Hayır, Allah rızası düşünülmüş ve takvâya uygun bütün dav-ranış ve işlerdir. Şer ise, Allah'ın rızâsına uymayan bütün işlerdir. Bi-risi mü'minin

halini ortaya koyarken, diğeri de günâhı ve kâfirin amel-lerini nitelendirmektedir. Şirk, küfür, nifak, zulüm gibi tavırların hepsi de şerdir. Bunun sonucu olarak kim zerre miktarı hayır işlerse onun karşılığını, kim de zerre miktarı şer işlerse onun karşılığını görecektir

Cehenneme gidecek olanlar, halk arasında en şerli kimselerdir
(Beyyine, 6)

Mü'minler, şeytanın şerrinden, yaratıkların, gecenin, düğümlere üfleyenlerin, hasetçilerin, vesvese verenlerin şerrinden Allah'a sığınırlar
(Felâk, 1-5)

Çevremizde olan olaylara ve insanların işledikleri fillere hayır ve şer hükmünü verebilmemiz için elimizde sağlam bir ölçü olmalıdır. Bu ölçü de ancak Allah tarafından bütün insanlara gönderilen son İlâhî din İslâm'dır. İnsanların aklı ve tarihsel tecrübeleri bu konuda kesin bir ölçü olamaz. Ancak hayır ve şer hükümleri akılla anlaşılır ve uygulanır.

Evet, herkes dünyada yaptıklarının tümünün yazılıp kaydedildiği amel defterlerine dâvet edilecek. Buyurun şu dünyada yaptıklarınıza bir bakın bakalım. Bunları siz yaptınız, bu amelleri siz işlediniz, siz kokladınız, biz topladık. Siz yaptınız, biz yazdık ve şimdi sizler bu amellere göre karşılık göreceksiniz, denilecektir. Ama unutmamak lazımdır ki o amel defterleri de şu sürekli elimizin altında bulunan, bulunması gereken, elimizden hiç düşürülmemesi gereken kitabımıza göre doldurulmalıdır. Amellerimiz konusunda sürekli beslendiğimiz, sürekli diyalog halinde bulunduğumuz kitabımıza göre bu amel defterlerini doldurmak zorundayız. Tüm amellerimizde ölçü, kıstas bu kitap olmalıdır. Yaptığımız, söylediğimiz her şeyi, verdiğimiz her kararı bu kitaba uygun olarak vermeliyiz. Yine unutmayalım ki adamın kitabı neyse, hangi kitapla sürekli beraberse, hangi kitabı elinden düşürme-meye çalışıyorsa, kafasında kimin kitabının bilgileri canlıysa, elbette ki amelleri de o kitap kaynaklı olacaktır.

Yine Kehf sûresinde Rabbimiz şöyle buyurur:

"Amel defteri ortaya konunca, suçluların, onda yazılı olanlardan korktuklarını görürüsün, "Vah bize, eyvah bize! Bu defter nasıl olmuş da küçük büyük bir şey bırakmadan hepsini saymış!" derler. İşlediklerini hazır bulurlar. Rabbin kimseye haksızlık etmez."
(Kehf 49)

Kitap da ortaya konulmuştur. Dünya hayatındaki dosyaları, sicilleri ortaya konunca, tıraşları gözlerinin önüne inince mücrimler acele bir şekilde kitaplarına şöyle bir göz atarlar. Kitaplarının içindekilerden, hesaplarının zorluğundan dolayı korkularından tir tir titremeye başlarlar. Çünkü o zalimler Rablerini

tanımamışlar, Rablerinin hayat programıyla ilgilenmemişler, hattâ kendilerini Rabb bilmişler ve şimdi inkâr ettikleri o Rabb onları hesaba çekecek. Derler ki, “Vah bize! Eyvah bize! Yazıklar olsun bu kitap da nasıl bir kitapmış ki ne büyük günâhlarımızı koymuş, ne küçüklerini koymuş hepsini sayıp tespit etmiş! Ne gizlide işlediklerimizi koymuş, ne açıkta işlediklerimizi koymuş, hepsini yazmış! Halbuki biz şunları şunları hiç kimsenin göremeyeceği ıssız bir ormanda işlemiştik! Şunları şunları önemsiz zannetmiştik! Ne büyük koymuş, ne küçük koymuş, ne gizli demiş, ne aşikâr demiş hepsini tespit etmiş. Halbuki dünya hayatında zalimlerin haberleri yoktu hiçbir şeyden. Haram-helâl aramamışlardı hayatlarında. Zulmetmişler, haksızlık etmişler, inkâr etmişler, duymazdan gelmişler, müstekbirce davranmışlardı. Ne yapmışlarsa tüm amellerini karşılarında buluyorlar. Amellerinden dolayı değerlendirilecekler şimdi.

Hani dünyadayken bu zalimler amellerimizden dolayı bizi değerlendirmeye çalışmıyorlar mıydı? Dosyalıyorlardı ya mü'minleri. Şimdi de onların dosyaları alabildiğine kabarıktır. Zulmettikleri insan sayısınca dosyaları kabarık olacak. Bir milyon kişiye zulmetmişse bir milyonluk bir dosya, beş milyona zulmedenlerin dosyaları beş milyonluk, tüm yeryüzü insanlığına zulmedenlerin dosyaları o kadar kabarık…Dünyada Müslümanları dosyalamaya çalışan, Müslümanlara dosyalar hazırlayanlara orada dosyalar hazırlanmıştır. Dosyaladığı Müslüman sayısınca orada onlara dosyalar açılmıştır. Dosyalar birer birer açılacaktır. Zulmettikleri insanların dosyaları, haklarını yedikleri insanların dosyaları, bombaladıkları insanların dosyaları, aç bıraktıkları, sömürdükleri insanların dosyaları birer birer açılmaya başlamıştır.

Ya da kitap açılmıştır. Onların kendisiyle yargılanacakları Allah’ın kitabı açılmış ve onunla yargılanma başlamıştır. Her bir dosya açıldıkça zalimler amellerini ve amellerinin karşılığını orada hazır bulacaklar. Allah hiç kimseye zulmetmemektedir. Bu amelleri kendileri işlemiştir. Kendi amellerinin karşılığıdır bunlar. Değilse yapmadıkları işlemedikleri suçlardan ötürü Allah hiç kimseyi cezalandırarak zulmet-mez. Ya da başkalarının günâhlarını yanlışlıkla bir adamın defterine yazarak işlemediği günâhlardan ötürü ona zulmetmez. Yaptıklarının bir kısmını zayi etmek sûretiyle Allah kimseye zulmetmez. Hayır hayır, Allah hiçbir haksızlık yapmaz, bunlar bu adamın bizzat dünyadayken kendi elleriyle işlediği amellerin değerlendirilmesidir.

İnsanların hayatta işledikleri amelleri, her şeyi sayıp dökecek. İşte bu adam namaz kılmış, oruç tutmuş, bu adam Allah’a baş eğmiş, bu Allah’a ve Allah’ın kanunlarına teslim olmuş, ama bu adam da Allah’ı reddedip kendi hevâ ve heveslerini tanrılaştırmış, tâğutlara kulluk etmiş, bu modanın kulu olmuş, bu âdetlerin kulu, bu çevrenin kulu olmuş gibi amel defterleri de sahibinin lehinde ve aleyhinde her şeyi sayıp dökecektir. Herkesin ameli hangi isme sahipse, hayır

ya da şer hangi sınıfa dahilse o sınıfla damgalanmış olarak kişinin karşısına çıkacaktır.

Evet kim ne yapmışsa, kim hayır ve şer ne tür bir amel işlemişse onu mutlaka görecektir. Zerre kelimesi konusunda İbni Abbas efendimiz şöyle der: "İnsanın elini yere koyup kaldırdığında eline yapışan her toprak bir zerredir. Maddenin en küçük parçası olan atoma da zerre denir." Hz. Ayşe annemiz bir dilenciye bir üzüm tanesi verir. O verilenin azlığından ötürü kendisine gülenlere der ki: "Bu üzüm tanesinin içinde ne kadar zerre var biliyor musunuz? Eğer bunu bilseydiniz onu az görmezdiniz." Evet o bir tek üzüm tanesinin içinde milyarlarca atom vardır.

Öyleyse Allah adına yaptıklarımızı, yapacaklarımızı asla küçük görmeyelim. Bunlar küçük, bunlar değersiz demeyelim. Büyük küçük fark etmez Allah adına verelim. Allah'ın rızasını kazanmak ve yarın defterimizde yazılı bulmak için en küçük amelleri bile ihmal etmeyelim. Yarım hurmayla da olsa, güzel bir çift sözle de olsa kendimizi cehennemden kurtarmaya çalışalım. Bakın Buhârî'de Rasulullah efendimizin bu hususu anlatan şu hadisi rivâyet edilmiştir:

"Sakın iyilikten hiçbir şeyi küçük görme. Hattâ bu iyilik senin kovandan su almak isteyen birisinin kabına su döküvermen, kardeşine güler yüz göstermek bile olsa."

İyilikler konusunda böyle olduğu gibi, günâhlar konusunda da aynı hassasiyeti gösterip, küçük görülen günâhlardan da sakınmasını bilmek zorundayız. Bakın yine Allah'ın Resûlünün Ahmed bin Han-bel'in Müsned'inde rivâyet edilen bir hadislerinde şöyle buyurduğunu biliyoruz:

"Ey Ayşe! Küçük günâhlardan sakın. Çünkü onları Allah katında izleyen vardır. Küçük günâhlar toplanır toplanır, sonunda kişiyi helâk eder."

Bu ifade insanların mü'min-kâfir farkı gözetilmeksizin büyük küçük işlediği tüm amellerinin bizzat kendisini ve de karşılığını göreceğini anlatmaktadır. Ama şurasını ifade edelim: Mü'min, zerre kadar da olsa işlediği amelin karşılığını mükâfat olarak görürken, kâfir de işlediği zerre kadar da olsa hayrın karşılığını mükâfat olarak görecektir şeklinde anlaşılmamalıdır. Çünkü biz Kur'an'ın beyanlarından anlıyo-ruz ki kâfir, müşrik ve münâfıkların tüm amelleri zayi olmuştur. Çünkü onlar dünyada sermayelerini kaybetmişlerdir. Sermayelerini kaybeden insanların kâr etmeleri mümkün değildir. Bu sermaye imandı. Bu ser-maye hidâyetti. Dünyada imanı, hidâyeti kaybeden kişinin kâr etmesi, amellerinin kabul görmesi mümkün değildir. Eğer bu kâfirlerden, müşrik ve münâfıklardan hayırlı bir amel sadır olmuşsa dünyadayken zaten bunun

mükâfatını almışlardır. Ayrıca ahirette onlara ödenecek bir şey yoktur. Bakın Araf sûresi bunu şöyle anlatır:

"Âyetlerimizi ve âhirete kavuşmayı yalan sayan kimselerin işleri boşa gitmiştir. Onlar işlediklerinin karşılığından başka bir şeyle mi cezalanırlar?"
(A'râf 147)

İşte böyle âyetlerimizi ve ahiretteki randevuyu, ahiretteki buluşmayı yalan sayanların tüm amelleri boşa gitmiştir. Çünkü Allah'ın âyetlerini ve bu âyetlerin haber verdiği ahiretteki hesabı, kitabı yok farz eden, yalan sayan insanların elbette ki hayat programlarını ahiret inancına bina etmeleri mümkün değildir. Onlar tüm hesaplarını dünya adına, dünyada bitecek bir anlayışa bina ettikleri için zaten yaptıklarının hepsi boş ve dünyada kalıcı olacaktır. Onların amellerinin hiçbirisi ahirete intikal edecek değildir. Elbette bu insanlar da dünyada bir şeyler yapıyorlar, ter döküyorlar, binalar kuruyorlar, yatırımlar gerçekleştiriyorlar, harcamalarda bulunuyorlar. Ama unutmayalım ki Allah için ol-mayan, Allah adına sonunda mükâfat beklenmeden yapılanların tümü boştur. Allah adına yapılmayan hiçbir amel değerlendirilmeye tabi tutulmayacaktır. Allah böylelerinin amellerine değer vermeyecek ve onlar için terazi, mizan vaz edilmeyecektir.

Ama şurası da bir gerçektir ki onlara asla zulüm de edilmeyecektir. Onlara hiçbir zaman haksızlık da yapılmayacaktır. Onlar kendi amelleriyle, kendi yaptıklarıyla cezalandırılacaklardır. Bu adamlar dünyada kendi kendilerine, kendi hayatlarına, kendi zamanlarına, kendi âzâlarına zulmettikleri, kendilerini Allah'a kulluk ortamından çıkarıp ya kendi hevâ ve heveslerine ya da Allah'tan başkalarına kulluk ortamında tuttukları için yani kendi kendilerine yazık ettikleri, kendilerini boşa harcadıkları için yaptıklarının karşılığı kendilerine gösterilecektir. İşte böyle kimseler için Rabbimizin adaleti böylece gerçekleşiyor anlıyoruz.

Çünkü adamlar dünyada Allah için, Allah'la bağlantılı olarak hiçbir şey yapmadılar. Eğer başkaları için bir şeyler yapmışlarsa zaten bunun karşılığını dünyada almışlardı. Alkış, makam, koltuk, şöhret, teveccüh, para, pul için yapmışlardı yaptıklarını. Zaten dünyada aldılar bunun karşılığını. Ya da yaptıklarını putları için tâğutları için, efendileri, ağaları, patronları, çevreleri, yönetmelikleri, âdetleri, töreleri, modaları için yapmışlardı. Verebileceklerse gitsinler, mükâfatlarını onlardan istesinler. Bizler dünyada sizlerin hatırınıza çırpınmıştık, haydi bize cennet verin desinler onlara.

Bu insanlar gösteriş için çırpındılar. Hayranlarını çoğaltmak için çırpındılar. İnsanlar bizden söz etsinler, insanlar bize değer versinler, insanlar bizi konuşsunlar ve bizi alkışlasınlar dediler. Zaten görüyoruz ki adamlar milyarlarca hayran buldular kendilerine, salonlarca alkış buldular, insanlar

kendileri önünde saygıyla eğildiler. İnsanlar kendileri önünde kendilerinden geçtiler, kendilerini takdir edip alkışladılar. Dünyada istemedikleri kadar şanlara, şöhretlere ulaştılar. Para içindi yaptıkları, istemedikleri kadar paralar aldılar, en zengin biz olalım, insanlar sofralarında bizi konuşsunlar diye çırpınıyorlardı Allah onlara bu istediklerinin kapılarını açtı dünyada. İstedikleri her şeyi elde ettiler. Dünyada tüm ecirlerini yiyip bitirdiler de, ahirete bir şey bırakmadılar. Kehf sûresi de aynı konuyu şöyle gündeme getirir:

"Ey Muhammed! "Size, amelce en çok kayıpta bulunanları haber vereyim mi?" de. Dünya hayatında, çalışmaları boşa gitmiştir, oysa onlar, güzel iş yaptıklarını sanıyorlardı."

(Kehf 103,104)

"Bunlar, Rablerinin âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edenlerdir. Bu yüzden işleri boşa gitmiştir. Kıyamet günü Biz onlara değer vermeyeceğiz."

(Kehf 105)

İşte bunlar Rablerinin âyetlerini ve ona kavuşmayı inkâr eden kimselerdir. Allah'ın kendilerine yol göstermek üzere gönderdiği kitabının âyetlerini inkâr etmişler. Allah'ın âyetlerini örtmüşler, âyetleri gündemlerinden düşürmüşler, âyetlerden habersiz bir hayat yaşamışlar. Ve de ona kavuşacakları günü hesaplarına katmadan yaşamışlar. Yaşadıkları bu hayatın sonunda kendilerinden hesap sorulmayacak zannederek yaşamışlar. Onun için tüm amelleri boşa gitmiştir. Rabbi-miz buyurur ki biz onlar için kıyamet günü her hangi bir tartı da tutma-yacağız. Onların amelleri asla değerlendirmeye tabi tutulmayacaktır. Amellerinin hiçbir değeri olmayacaktır yani. Ne yaparlarsa yapsınlar, isterse büyük büyük ameller işlesinler, fabrikalar, yollar, köprüler kursunlar, açları doyurup çıplakları giydirsinler, değil mi ki tüm bu amellerinin yaptırıcısı Allah değil, hepsi boştur bunların.

Kâfirler, müşrikler ve münâfıklar yaptıklarının karşılığını ahiret-te göremeyecekler. Mü'minlere gelince onlar yaptıklarını en küçüğü de olsa defterlerinde yazılı olarak görecekler. Ama yine biz biliyoruz ki kötülüğün cezası o kötülük miktarınca sınırlı olmakla birlikte iyiliğin karşılığı, iyiliğin katsayısı farklıdır. Bazen bire on, bazen bire yedi yüz, bazen de bire sonsuz, kat kat, ez'afen muzaafeh mükâfat vaadediyor Rabbimiz.

"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu bir tanenin durumu gibidir ki yedi başak bitirmiş ve her başakta yüz tane var. Allah, dilediğine daha da katlar. Allah'ın rahmeti geniştir. O her şeyi bilir."

(Bakara 261)

"Kim ortaya bir iyilik koyarsa ona on katı verilir; ortaya bir kötülük koyan ise ancak misliyle cezalandırılır; onlara haksızlık yapılmaz."

(En'âm 160)

Kim bir iyilik yaparsa, ona, yaptığı iyiliğin on katı mükâfat ve-rilir. İyiliğin kat sayısı farklıdır.

Allah yolunda çalışmalar yaparak hayatlarını, zamanlarını, fikirlerini, kalemlerini Allah'a adayanların sevaplarının kat kat artırılacağı anlatılıyor. Hattâ bir iyiliğin karşılığının yedi yüze kadar çıkartılacağına dair bir misal veriliyor. Daha sonra bir amel o ameli işleyenin o ameli işlerken taşıdıkları ihlâs ve samimiyetlerine göre kat kat artırılacağı anlatılıyor. Yani yapılan infakın yapılan çalışmanın değeri ya da karşılığında takdir edilecek mükâfat o infakın, o çalışmanın, ferdin, toplumun ve ümmetin problemlerine, sıkıntılarına ne ölçüde çözüm getirdiğiyle orantılıdır. Yani infaka, yapılacak güzel amellere takdir edilecek sevap, giderilen ihtiyaçla orantılıdır.

İnfak, infak edilen şeyin hacmi, azlığı, çokluğuyla ilgili değildir. Yapılan amele takdir edilecek mükâfat o amelin çokluğu, azlığıyla sınırlı değildir. Bir çuval hurması olup da bunun yüz tanesini Allah yolunda infak eden kişiyle, bir tek hurması olup da ona ihtiyacı varken bölüp yarısını bir kardeşine infak eden kişi elbette bir değildir. Burada mükâfatın takdirinde azlık çokluk değil, niyet ve giderilen sıkıntının türü önemlidir. Amelde niyet önemlidir. Niyeti en az olana yaptığının on katı ödenirken, niyeti daha güzel olana niyetinin güzelliği nisbetinde bu mükâfat artırılmaktadır.

Öyleyse mü'minler infak için bir taneyi bile küçük görmemeli ve onu Allah adına harcamayarak Allah'tan kıskanmamalıdır. Allah için yapılabilecek hiçbir hayırla amel küçük görülmemelidir. Elimde bir tanem var, onu da Allah yolunda harcarsam o da yok olup gidecek dememelidir. Allah için yapılacak en küçük hayırları bile küçük görerek onu Rabbinden esirgememeli, bir saniyesini bile boşa harcamamaya dikkat etmelidir.

Allah için yapılan iyiliklerin mükâfatı, kat sayısı farklıdır ama yapılan kötülüklerin, işlenen günâhların karşılığında da bire bir ceza vardır, diyor Rabbimiz. İyiliğin karşılığı bazen bire on, bazen bire yedi yüz, bazen bire sonsuz mükâfat iken, kötülüğün karşılığı ise sadece bire birdir. Rabbimiz ne kadar da merhametlidir bizim için değil mi? Hattâ bakın bir adam bir günâh işlemeye niyet edip azmetse ama sonrada Allah korkusundan, ahiret endişesinden dolayı onu yapmaktan vaz geçse, onun karşılığında bir sevap verilecektir. Eğer ihmalinden dolayı veya vakit imkân bulamadığı için bu kötülüğü yapmaktan vazgeçse ona herhangi bir günâh da yazılmayacaktır.

Sonra işlenen bir günâhın akabinde yapılabilecek hayırlı bir amelin o günâhı sileceğine dair hadisler mevcuttur. Günâhın arkasından yapılacak bir

tevbe, duyulacak bir pişmanlık, günâhtan dönüş, yapılabilecek bir infak, kılınacak bir namaz günâhların silinmesine sebeptir.

"Ancak tevbe eden, inanıp yararlı iş işleyenlerin, işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve merhamet eder.

(Furkân 70)

Ebu Zerr Cündüb bin Cünade ve Muaz ibni Cebel (r.a) demişlerdir ki, Rasulullah (S.V.A.) şöyle buyuruyordu: ***"Her nerede olursan ol, Allah'tan ittika üzere bulun (Yani Allah'ın hakkını gözet (ve hakkını gözetmemekten kork), Seyyienin ardınca hemen haseneyi yetiştir ki o seyyieyi mahvetsin. Halka da güzel muamele et."***

(Tirmizi, Kitabu'l Birr 4/355)

Yine dünyada insanın başına gelen kimi sıkıntılar da hadislerin ifadesine göre günâhların affedilmesine sebep olmaktadır. Bu yüzden âyet-i kerîmede tevbe ile günâhların affedilmesi ayrı ayrı zikredilmiştir diyoruz. Bakın Şûrâ sûresinde Rabbimiz bu hususu şöyle anlatır:

"Başımıza gelen her hangi bir musîbet ellerimizle işlediklerimizden ötürüdür. O, yine de çoğunu affeder."

(Şura 30)

Evet anlıyoruz ki Rabbimiz bu âyet-i kerîmesinde herkesin işlediği hayır ya da şer zerre kadar da olsa bunu yarın defterinde görecek buyuruyor. Burada da silindiğinden söz ediliyor. Acaba bu ikisini nasıl telif edeceğiz? Bu konuda İbni Mesud efendimizin bir izahı var: "Kıyamet günü kişiye amel defteri arz edilecek ve adam yaptıklarının tümünü orada yazılmış bulacak. Sonra kula denilecek ki, defterine bir daha bak. Adam defterine ikinci bakışında o günâhlarının silinmiş olduğunu görecek ve çok sevinecek."

Bu sûre de bitti. Rabbim tarif ettiği biçimde iman eden, gösterdiği biçimde amele dönüştüren kullarından eylesin. Vel hamdü lillahi Rabbi'lâlemîn.